

Nr 16.

Ankom till riksdagens kansli den 18 mars 1915 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion angående förslag till lagstiftning om testamentsexekutorer.

Närvarande: herrar Lindhagen, af Ekenstam, Trana, Stärner, greve Lagerbjelke, Alexanderson*), Olsson i Hov, greve Spens*), Dahl*), Pettersson i Bjälbo, Schotte, Holmdahl, Svensson i Eskilstuna, Lindley i Söderhamn och Rehn*).

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti en inom andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 123, har herr *Lindhagen* anfört följande:

»Vid 1899 års riksdag väcktes av undertecknad en så lydande motion.

Man brukar ibland beteckna såsom en lucka i vår lagstiftning, att den ej stadgar något om testamentsexekutorer och deras befogenhet.

Denna syn på saken kan dock ej vara riktig. Ty den, vilken förordnats till verkställare av en avlidens yttersta vilja, behöver i själva verket ingen vidare fullmakt, än den han fått genom testamentet. När det enligt lag är medgivet att bestämma om egande- och nyttjanderätten till sin kvarlåtenskap och i övrigt föreskriva villkor för dess användning, så bör det även vara medgivet utse någon att med testators makt och myndighet under boutredningen taga boet i besittning i ändamål att bringa testators vilja till verkställighet.

Då detta är allt för påtagligt, anses också vanligen den antydda bristen i lagstiftningen gälla endast testamentsexekutors behörighet att

Bihang till riksdagens protokoll 1915. 9 saml. 13 häft. (Nr 16.)

tillträda sitt uppdrag redan vid dödsfallet och innan testamentet »vunnit laga kraft». Men det är svårt att förstå, huru man skall kunna förmena honom övertaga boet även under nämnda tid, då dess angelägenheter lika fullt kräva omvårdnad. Ett förefintligt testamente måste nämligen anses gälla i alla sina delar, intill dess det blivit upphävt, och den omständigheten, att svensk lag i olikhet med andra länders lagar har berett testamentstagare särskild utväg att kunna begränsa tiden för klandertalan, bör ej förändra detta förhållande. Domstolarna pläga även erkänna en testamentsexekutor såsom boets rätte ställföreträdare, oavsett testamentet ej fått laga kraft. Han tillåtes bevaka testamentet, låta uppsätta och inregistrera bouppteckningen samt i övrigt tala och svara i förekommande ärenden. Allmänna uppfattningen lutar också därhän, att man kan utan risk inlåta sig med honom, ehuru det bör anmärkas, att vissa bankinrättningar lära försiktigtvis hos sig behålla deponerade värdehandlingar, till dess testamentet blivit laga kraftvunnet.

Då emellertid insikt i denna fråga förutsätter ett juridiskt om-döme, måste hos allmänheten tvekan lätt kunna uppstå, särskilt när invändning från arvingens sida göres mot den utsedde exekutorns befogenhet att företräda boet. Och, enligt vad erfarenheten visat, faller det sig i synnerhet ytterligt lätt att i utlandet framkalla misstankar i detta avseende och därigenom till boets skada förhindra, att dess intressen där bli tillvaratagna.

Det kan sålunda hava ett avsevärt praktiskt intresse, att den befogenhet, som enligt sakens natur tillkommer en testamentsexekutor, även får ett tydligt uttryck i själva lagen. Men å andra sidan bör man ock stanna vid detta och undvika att hämta för oss främmande förebilder till en vidlyftig lagstiftning i ämnet från andra länders lagar, vilkas i mångt och mycket invecklade bestämmelser kanske ofta mindre tjäna till att skydda det rätta än att bereda utvägar för obehöriga avsikter att göra sig gällande. Och särskilt bör man icke förvanska en testamentsexekutors uppdrag genom uppställande av andra eller flera garantier än dem, som ligga i testators eget förtroende till den, han givit fullmakt att utföra sin yttersta vilja.

På grund av vad sålunda anförts och under förhoppning, att en blivande lagstiftning, därest den kommer till stånd, måtte nära anslutas till blivande praxis, hemställer jag vördsamt, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lag om testamentsexekutorer.

Denna motion, avstyrkt av lagutskottet, avsågs av första kammaren men bifölls av den andra.

De vanskligheter, som bristen på lagstiftning om testaments-exekutorer ofta föranleda, göra sig fortfarande gällande i det praktiska livet. Enligt den i förenämnda motion uttalade uppfattningen kan man av testators rätt att göra testamente, draga den slutsats att han ock bör hava rätt utse en testamentsexekutor och att en sådan exekutor har rättighet att bringa testamentet till verkställighet. Denna uppfattning delades av 1899 års lagutskott. Å andra sidan finnas en del jurister, som visserligen luta åt samma uppfattning, men i alla fall anse att saken är så pass oviss, att de icke för sin del kunna uttala någon bestämd mening. Slutligen är det ingalunda ovanligt att träffa jurister, som påstå att då lagen icke innehåller något om testamentsexekutorer måste man antaga, att de icke hava någon befogenhet och i varje fall ej förrän testamentet vunnit laga kraft. På detta underlag utav stridiga förslagsmeningar är det, som det rättsinstitut, som kallas testaments-exekutorer, skall draga sig fram här i landet. Det är klart, att ett sådant sakernas tillstånd skall föranleda mycken rättsosäkerhet, och detta är så mycket beklagligare, som särskilt under en boutredning naturligtvis är av stor vikt, att den persons behörighet, som skall företräda boet, är klar. I utländska lagstiftningar lära föreligga särskilda föreskrifter i förevarande avseende. För min del har jag mig bekant att så är förhållandet i Danmark.

Man skulle möjligtvis kunna tänka sig att denna sak blev uppmärksammas i sammanhang med revision av testamentsrätten, som väl en gång skall äga rum genom skandinaviskt samarbete. Men denna revision ligger ännu i vida fältet. Strängt taget hör frågan icke heller omedelbart till testamentsrätten, varför det kan inträffa att den kan bliva undanskjuten eller bortglömd även vid berörda lagstiftningsarbete. Det föreligger således, enligt min mening, mycket fog för att ånyo påminna om saken.

På grund av vad sålunda anförts hemställes, att riksdagen måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lagstiftning om testaments-exekutorer.»

I anledning av den motion uti ifrågavarande ämne, som väcktes vid 1899 års riksdag och som motionären intagit i motiveringen till föreliggande förslag, avgav lagutskottet vid nämnda riksdag följande yttrande:

*Lagutskottet
år 1899.*

»Lagutskottet delar till fullo motionärens uppfattning, att om någon i sitt testamente förordnat viss person att verkställa hans yttersta vilja, denne för fullgörande av uppdraget icke behöver återropa annan fullmakt än den han fått genom testamentet. Att sådant förordnande kan med laga verkan meddelas, synes även förutsättas i 1 § av kungl. förordningen angående vård av död mans bo den 24 september 1861, där det talas om person, som av den döde till syssloman i boet satt är.

Vad myndighet över boet en dylik testamentsexekutor skall anses äga, lär ock i första hand bero på testamentets bestämmelser, dock att naturligtvis ingen kan genom testamente åt annan upplåta större befogenheter, än han själv i livstiden innehaft, samt att testamentet i detta avseende liksom i andra kan rättas efter lag, om någon sterbhusdelägares rätt till den dödes kvarlåtenskap genom detsamma trätts för nära. Finnas uppdragets gränser icke angivna, blir avgörandet av vad detsamma skall anses innebära en fråga, vars lösning beror på omständigheterna i varje särskilt fall.

Att något synnerligt behov av lagstiftning rörande testamentsexekutorer hos oss skulle förefinnas, synes knappast vara av motionären påstått, och utskottet har sig icke något bekant, som angiver, att så vore förhållandet. Utskottet föreställer sig, att de rättskollisioner på detta område, vilka måhända någon gång förekomma, lättast och bäst lösas genom domstolarnes praxis, särskilt som det torde möta avsevärda svårigheter att i förevarande ämne åstadkomma en lagstiftning, vilken bleve av praktisk betydelse utan att dock lägga hinder i vägen för en sund rättsutveckling. Motionären har själv erinrat om det varnande exemplet av främmande länders lagar med deras invecklade bestämmelser.

Åtminstone kan det icke enligt utskottets åsikt vara skäl att företaga denna fråga till särskilt avgörande. Vår lagstiftning rörande testamenten är i dess helhet i många avseenden föråldrad och oklar, och man torde kunna antaga, att en allmän omarbetning av densamma är förestående inom icke avlägsen framtid. I samband härmed lär ock lämpligheten av sådan lagstiftning som den, motionären föreslagit, komma under prövning.»

Utskottet delar den uppfattning i fråga om testamentsexekutorer och deras befogenhet, varåt 1899 års lagutskott gav uttryck. Det må visserligen vara sannolikt, att en lagstiftning om testamentsexekutorer skulle vara av betydelse till avhjälpande av vissa vanskligheter, som enligt vad motionären förmäler, gjort sig gällande i det praktiska livet i följd av saknaden av sådan lagstiftning. Men utskottet kan, lika litet som 1899 års lagutskott, förorda, att förevarande fråga nu upptages till

särskild lagstiftning utau samband med testamentsrätten i övrigt. Utskottet kan icke heller dela motionärens farhågor för, att den av honom väckta frågan skulle kunna bliva »undanskjuten eller bortglömd» vid en blivande revision av testamentsrätten. Tvärtom lärer det väl vara all anledning förmoda, att alla med verkställigheten av ett testamente förknippade spörsmål skola beaktas vid denna revision. Då tidpunkten för den i alla avseenden påkallade omarbetningen av vår gällande lagstiftning rörande testamenten, i följd av det skandinaviska samarbete, som börjat och alltjämt fortgår på familjerättens område, nu också ryckt vida närmare än vad förhållandet var 1899, synes den lagstiftning, som motionärens ifrågavarande framställning avser, knappast kunna vinna en skyndsammare lösning än eljest genom att riksdagen nu avlåter en skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t.

Utskottet hemställer, i följd av vad sålunda anförts,

att herr Lindhagens förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 18 mars 1915.

På lagutskottets vägnar:

CARL LINDHAGEN.

Reservation:

av herr *Lindhagen*.
